

פרשת תולדות התשפ"ב

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. בראשית (פרשת תולדות) פרק כה פסוק יט - לד

(יט) ואלה תולדות יצחק בן-אברהם אברהם הוליד את-יצחק: (כ) ויהי יצחק בן-ארבעים שנה בקמתו את-רבקה בת-בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה: (כא) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו: (כב) ויתרצצו הבנים בקרבה ותאמר אם-כֹּן למה זה אנכי ותלה לדרך את-ה': (כג) ויאמר ה' לה שגני גויים בבטנה ושגני לאמים ממעיה יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר: (כד) וימלאו ימיה ללדת והנה תומם בבטנה: (כה) ויצא הראשון אדמוני כלו פאדרת שער ויקראו שמו עשו: (כו) ואחריו-כֹּן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק בן-ששים שנה בלדת אתם: (כז) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים: (כח) ויאתהב יצחק את-עשו כפי ורבקה אהבת את-יעקב: (כט) ויגד יעקב נגיד ויבא עשו מן-השדה והוא עיף: (ל) ויאמר עשו אל-יעקב הלעיטני נא מן-האדם הנה פי עיף אנכי על-כֹּן קרא-שמו אדום: (לא) ויאמר יעקב מכרה כיום את-בכרתך לי: (לב) ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה-הנה לי בכרה: (לג) ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו וימכר את-בכרתו ליעקב: (לד) ויעקב נתן לעשו לחם ונגיד עדשים ויאכל וישת ויקם ויגד ויגז עשו את-הבכרה: ס

2. בראשית פרק כו, לד-לה

(לד) ויהי עשו בן-ארבעים שנה ויקח אשה את-יהודית בת-בארי החתי ואת-בשמת בת-אילן החתי: (לה) ותהינג מרת רות ליצחק ולרבקה: ס

3. רש"י בראשית (פרשת תולדות) פרק כו פסוק לד

בן ארבעים שנה - עשו היה נמשל לחזיר, שנאמר יכרסמנה חזיר מייער (תהלים פ), החזיר הנה פשהוא שוכב, פושט טלפיו, לומר ראו שאני טהור; כה אלו גוזלים וחומסים ומראים עצמם פשרים; כל מ' שנה היה עשו צד נשים מתחת בעליהן ומענה אותם, פשהיה בן מ' אמר אבא בן מ' שנה נשא אשה, אף אני כן:

4. בראשית פרק כז,

(יח) ויבא אל-אביו ויאמר אבי ויאמר הנני מי אתה בני: (יט) ויאמר יעקב אל-אביו אנכי עשו בכרה עשיתי כאשר דברת אלי קום-נא שבה ואכלה מצילי בעבור תברכני נפשך: (כ) ויאמר יצחק אל-בנו מה-נה מהרת למצא בני ויאמר פי הקרה ה' אליהי לפני: (כא) ויאמר יצחק אל-יעקב גשה-נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אמ-לא: (כב) ויגש יעקב אל-יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והינים ידי עשו... (ל) ויהי כאשר פלה יצחק לברך את-יעקב ויהי אף יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו: (לא) ויעש גסהוא מטעמים ויבא לאביו ויאמר לאביו יקם אבלי ויאכל מציד בנו בעבר תברכני נפשך: (לב) ויאמר לו יצחק אביו מי-אתה ויאמר אני בנו בכרה עשו: (לג) ויחרד יצחק חרדה גדלה עד-מאד ויאמר מי-אפוא הוא הצד-ציד ויבא לי ואכל מפל בטרם תבוא ואברכהו גם-ברוך יהיה: (לד) כשמע עשו את-דברי אביו ויצעק צעקה גדלה ומרה עד-מאד ויאמר לאביו ברכני גם-אני אבי: (לה) ויאמר בא אחיד במרמה ויקח ברכתך: (לו) ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את-בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי ויאמר הלא-אצלת לי ברכה: (לז) ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך ואת-פל-אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירש סמכתיו ולכה אפוא מה אעשה בני: (לח) ויאמר עשו אל-אביו הברכה אתה הוא-לה אבי ברכני גם-אני אבי וישא עשו קלו ויברך: (לט) ויען יצחק אביו

וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנֵה מִשְׁמַנֵי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבָהּ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעַל: (מ) וְעַל-חֶרְבֶּךָ תִּחְיֶה וְאֶת-אֶחִיךָ
תַּעֲבֹד וְהָיָה כְּאִשׁוֹר תִּרְיֵד וּפְרֻקֶתָ עָלָיו מֵעַל צוּאֲרָךְ: (מא) וַיִּשְׁטֹם עֲשׂוֹ אֶת-יַעֲקֹב עַל-הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְכוּ
אָבִיו וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ בְּלִבּוֹ יִקְרָבוּ יְמֵי אָבֶל אָבִי וְאֶהְרָגָה אֶת-יַעֲקֹב אָחִי: (מב) וַיַּגֵּד לְרַבֵּקָה אֶת-דְּבָרֵי עֲשׂוֹ
בְּנֵה הַגָּדֵל וּתְשַׁלַּח וּתְקַרְא לְיַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן וּתֹאמֶר אֵלָיו הֲנֵה עֲשׂוֹ אֶחִיךָ מִתְנַתֵּם לָךְ לְהִרְגָךְ: (מג) וְעַתָּה
בְּנֵי שָׁמֶע בְּקִלֵי וְקוֹם בְּרַחֲלֶלֶךָ אֶל-לִבְנוֹ אָחִי תִרְנֶנָּה: (מד) וַיִּשְׁבַּת עִמּוֹ יָמִים אַחְדִּים עַד אֲשֶׁר-תָּשׁוּב חַמַּת
אֶחִיךָ: (מה) עַד-שׁוֹב אֶף-אֶחִיךָ מִמֶּךָ וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לָמָּה אֲשַׁכַּל גַּם-
לְשִׁיכֶם יוֹם אֶחָד: (מו) וּתֹאמֶר רַבֵּקָה אֶל-יִצְחָק קְצַחְתִּי בְּחַיֵּי מִפְּנֵי בְּנוֹת חַת אִם-לָקַם יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת-
חַת כָּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִּי חַיִּים:

5. בראשית פרק כה,

(ח) וַיֵּרָא עֲשׂוֹ כִּי רָעוֹת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינָיו יִצְחָק אָבִיו: (ט) וַיִּלְכֶּד עֲשׂוֹ אֶל-יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת-מִחְלַתוֹ בַּת-
יִשְׁמָעֵאל בְּוֶאֱבָרְהֶם אַחֻות נְבִיּוֹת עַל-נִשְׁוִיו לוֹ לְאִשָּׁה: ס

6. צידה לדרך בראשית (פרשת תולדות) פרק כה פסוק כז

רש"י ד"ה יודע ציד. אבא היאך מעשרין את המלח וכו'. כתב עליו הרא"ם ז"ל בתנחומא (תולדות ח) וכו', [עכ"ל]. ואני אומר אחר המחילה מכבוד תורתו אגב חורפיה לא עיין כי רש"י לא לקח לשון זה ממדרש תנחומא שהרי לא זכר ולא פקד שם לשון זה והילך לשונו, כשהיה בא עשו מן החוץ (ואמר) [היה אומר] לאביו אבא המלח מהו שתהא חייבת במעשר, והיה תמיה יצחק ואומר ראה בני זה כמה מדקדק במצות וכו', עכ"ל. ופשטא דלישנא המלח מהו שתהא חייבת במעשר משמע שהיה שואל אם מלח חייבת במעשר אם לאו, אבל הלשון היאך מעשרין את המלח וכו', משמע שהיה פשוט לו שחייב במעשר רק שאינו יודע היאך מעשרין. אבל בב"ר (סג, י) מצינו לשון זה ומשמ לקח רש"י לשון זה, וז"ל, צד בבית, צד בשדה, בבית היאך מתקנין מילחא, בשדה היאך מתקנין תיבנא וכו'. ועדיין יש להקשות למה רימה עשו את אביו דוקא במצות מעשר יותר מבשאר מצוות, הלא גם בשאר מצוות מצינו הרבה דברים שאינם חייבים לא מדאורייתא ולא מדרבנן שהיה יכול להטעות ולרמא את אביו בהם לומר כמה מדקדק בני במצוות. ונראה לי ליתן טעם לשבח והוא ע"ד שפרש"י לקמן (כו, לד) בפסוק ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה וכו', עשו היה נמשל לחזיר וכו' עד כשהיה בן ארבעים שנה אמר אבא בן ארבעים שנה נשא אשה אף אני כן וכו'. ולפי שיצחק היה הראשון שהחזיק במצות מעשר כמו שדרשו רז"ל (ב"ר סד, ו) וכן פרש"י (לקמן כו, יב) בפסוק ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא מאה שערים, אומד זה למעשרות היה. ...

7. רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה א

על ששה דברים נצטוו אדם הראשון. על עבודה זרה. ועל ברפת השם. ועל שפיכות דמים. ועל גלוי עריות. ועל הגזל. ועל הדינים. אף על פי שכלן הן קבלה בידינו ממשנה רבנו. והדעת נוטה להן. מכלל דברי תורה יראה שפעל אלו נצטוו. הוסיף לנס אבר מן הסי שנגמר (בראשית ט:ד) אף בשר בנפשו דמו לא תאכלו. נמצאו שבע מצוות. וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם. בא אברהם ונצטוו יתר על אלו במילה. והוא התפלל שחרית. ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפלה אחרת לפנות היום. ויעקב הוסיף גיד הנשה והתפלל ערבית. ובמצרים נצטוו עמרים במצות יתרות. עד שבא משה רבנו ונשלמה תורה על ידו: +/השגת הראב"ד/ וכן היה הדבר בכל העולם וכו' והוסיף תפלה לפנות היום. א"א כן היה ראוי לומר והוא התפלל שחרית והפריש מעשר (ויצחק הוסיף תפלה אחרת) עכ"ל. +

8. בעלי התוספות על בראשית פרק כז פסוק כח

ויתן לך האלהים. זה מדת הדין כלומר אם תזכה ואלו גבי עשו כתיב משמני הארץ יהיה מושביך בין תזכה בין לא תזכה. אמר יצחק ליעקב אם תעשה מצוה ותפסיד אינך קורא תגר אחר מדת הדין אבל עשו הרשע אם יעשה מצוה אחת ויפסיד יהרהר אחר מדת הדין ויאמר מה שכרי שעבדתי המקום.

9. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף ד עמוד א

והתניא, האומר: "סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בניי", ו"בשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא" — הרי זה צדיק גמור. לא קשיא: כאן בישׁרׁאל, כאן בגוים. בנכרים

10. רבינו חננאל מסכת ראש השנה דף ד עמוד א

והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה לעוה"ב הרי זה צדיק גמור. ויש שמפרשין הרי זו צדקה גמורה ושנינן ה"מ לישראל אבל בעובדי כוכבים לא.

11. בעל הטורים בראשית (פרשת תולדות) פרק כה פסוק כה

(כה) אדמוני. ב' במסורת. ויצא הראשון אדמוני. והוא אדמוני עם יפה עינים (ש"א טז יב) גבי דוד. כשראה שמואל את דוד אדמוני, אמר זה שופך דמים כעשו. ועל כן נאמר "עם יפה עינים", כלומר עם דעת סנהדרין הוא עושה, שנקראו עינים שנאמר (במדבר טו כד) אם מעיני העדה (ב"ר סג יא): אדמוני. מלמד שהשחית רחם אמו ונתגולל בדם (תנחומא פ' תצא ד). ד"א אדמוני מלשון אדם, שיצא בעל שער כאדם גדול. וזהו "כאדרת שער" שהיה מלא שערות כאדרת, שאם הוא מלשון אדם, אדרת שער אינה אדומה: שמו עשו. שהיה עשוי ונגמר (לקח טוב):

12. שמואל א פרק טז פסוק ז - יג

(ז) ויאמר ה' אל-שמואל אל-תבט אל-תבט אל-מראָהו ואל-גִּבְתֵּה קוּמְתוּ כִּי מֵאִסְתִּיהוּ כִּי לֹא אֲשֶׁר יֵרָאֶה הָאָדָם כִּי הָאָדָם יֵרָאֶה לְעֵינָיִם וְה' יֵרָאֶה לְלֵבָב: (ח) ויקרא ישי אל-אבינדב ויעברהו לפני שמואל ויאמר גם-כֵּן לא-בתר ה': (ט) ויעבר ישי שמה ויאמר גם-כֵּן לא-בתר ה': (י) ויעבר ישי שבעת בניו לפני שמואל ויאמר שמואל אל-ישי לא-בתר ה' בָּאֵלֶּה: (יא) ויאמר שמואל אל-ישי הֲתָמוּ הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד אֲשֶׁר הִקְטֹן וְהִנֵּה רַעָה בְּצֵאתוֹ וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-יְשִׁי שְׁלַחָה וְקָחְנוּ כִּי לֹא-נִסְבַּ עַד-בָּאוּ פֹה: (יב) וישלח וביאהו והוא אדמוני עם-יפה עינים וטוב ראי פ ויאמר ה' קום משחיהו פי-נָה הוּא: (יג) וילקח שמואל את-קרון השמן וימשח אותו בקרב אחיו ותצלח רות-ה' אל-דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וְעַלֶּה נִיָּקָם שְׂמוּאֵל וְיִלְךָ הָרְמְתָה: ס

13. בראשית רבה (וילנא) (פרשת תולדות) פרשה טג סימן ח

ויצא הראשון אדמוני, אמר רבי חגי ב"שם רבי יצחק בנכות (ויקרא כג, מ): וילקחתם לכם ביום הראשון, אָנִי נגלה לכם ראשון, שְׂנֵאָמֶר (ישעיה מד, 1): אָנִי ראשון ואָנִי אחרון, ופורע לכם מן הראשון, זֶה עָשׂוּ, דְּכַתִּיב: ויצא הראשון, ובוֹנָה לְכֵם ראשון, זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, דְּכַתִּיב בֵּיהּ (ירמיה יז, 1): כִּסֵּא כְבוֹד מְרוֹם מְרֹאשׁוֹן, וְאֵבִיא לְכֵם ראשון, זֶה מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחִית, דְּכַתִּיב בֵּיהּ (ישעיה מא, 10): ראשון לציון הִנֵּה הַנֵּם. ... אֲדָמוּנִי, אָמַר רַבִּי אַבָּא בַר כְּהֵנָּה כֹּאֲלוּ שׁוֹפֵף דְּמִים, וְכִיּוֹן שְׂרָאָה שְׂמוּאֵל אֶת דָּוִד אֲדָמוּנִי, דְּכַתִּיב (שמואל א טז, יב): וישלח וביאהו והוא אדמוני, וְנִתְּרָא וְאָמַר אֵף זֶה שׁוֹפֵף דְּמִים כְּעָשׂוּ. אָמַר לֹו הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא (שמואל א טז, יב): עִם יְפֵה עֵינָיִם, עָשׂוּ מַדְעַת עֲצָמוֹ הוּא הוֹרֵג אֲבָל זֶה מַדְעַת סְנֵהְדְרִין הוּא הוֹרֵג.

14. תפארת יהונתן על בראשית פרק כה פסוק ל

ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי ע"כ קרא שמו אדום. נראה לפרש כי במות המת מעורר מדת הדין תוקפא דאשא שהוא אדום רתיחתי' ולכך עשו שהיה מכח מדת הדין נקרא אדמוני וכן כולם ואם מת המת הוא בתוקפא דדין ולכך עשה נזיד עדשים אדומים ועוד טעם פשוט לעדשים זכר לאבילות שהוא גלגל החוזר בעולם:

ויאמר עשו הלעיטני נא מן האדום הזה. כי עשו חשב שאברהם לא מת בתוקפא דדין וריתחא דעשו רק ברחמים גמורים יקר בעיני ה' המותה לחסידיי אמנם רשעים מתים בתוקפא דדין ועשו הרג בו ביום את נמרוד כמבואר במדרש והזוהר ולכך טען עשו כי לו מגיע לאכול עדשים לאבילות ולסימן כי נסתלק בדין וזהו כי עיף אנכי היינו להרוג נפש שהרג לנמרוד ולו מגיע לאכול עדשים משני הטעמים היינו מה שהוא סימן לאבילות שייך גם על אברהם אבל האדום הזה במה שהם אדומים לא שייך באברהם רק על הריגת נמרוד וע"כ קרא שמו אדום ולא עדשים כי כל טעמו לאכול היה כיון שהוא אדום וזה שייך

לו כיון שהוא שפך דם והרג נמרוד ולכך באמרו לו יעקב שפגע באברהם מדת הדין כפר בכל כי חשב עשו שבצדיקים א"א לפגוע מידת הדין רק כולו רחמים והרשע הזה לא ידע מי יזכה לפניו בדין הן שמים לא זכו וגו' ויתר הפירוש בזה מה טיבו של עדשים מפורשים במקום אחר:

15. תהלים פרק פט פסוק כא

מִצְאָתִי דָּנָד עֲבָדִי בְּשֵׁמוֹן קִדְשֵׁי מִשְׁחָתִיו:

16. בראשית רבה (וילנא) (פרשת לך לך) פרשה מא סימן ד

הָיָה צֶאֱן וּבָקָר וְאֵהָלִים (בראשית יג, ה), רַבִּי טוֹבִיָּה בַר יִצְחָק אָמַר שְׁנֵי אֵהָלִים, רֹת הַמּוֹאֲבִיָּה וְנַעֲמָה הַעֲמּוֹנִית, דְּכֹתָה (בראשית יט, טו): קוּם קַח אֶת אֲשֶׁתְּךָ וְאֶת שְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ וְגו', רַבִּי טוֹבִיָּה בַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר שְׁנֵי אֵהָלִים, רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יִצְחָק אָמַר שְׁתֵּי מְצִיאוֹת, רֹת הַמּוֹאֲבִיָּה וְנַעֲמָה הַעֲמּוֹנִית. אָמַר רַבִּי יִצְחָק (תהלים פט, כא): מִצְאָתִי דָּוִד עֲבָדִי, הֵיכָן מִצְאָתִיו בְּסָדוּם.

17. בראשית (פרשת וירא) פרק יט פסוק

(א) וַיָּבֵאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֵמָה בְּעָרֵב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר-סְדֵם וַיֵּרְאוּ-לוֹט וַיִּקָּם לַקְרָאתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אַפָּיִם אַרְצָה: ... (ט) וַיֹּאמְרוּ גִשְׁתְּהֶלְאָה וַיֹּאמְרוּ הָאֶחָד בְּאֶל-גּוֹר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט עֲתָה נִרְעֵ לָךְ מִהֶם וַיִּפְצְרוּ בְּאִישׁ בְּלוֹט מְאֹד וַיִּגְשׁוּ לְשִׁבְרֵ הַדָּלָת: ...

(לו) וַתַּהַרְבֵּן שְׁתֵּי בְנוֹת-לוֹט מֵאֲבִיהֶן: (לוז) וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֶן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאָב הוּא אָבִי-מוֹאָב עַד-הַיּוֹם: (לח) וְהַצְעִירָה גַם-הוּא יֵלְדָה בֶן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בְנֵי-עַמּוֹן עַד-הַיּוֹם: ס

18. באר מים חיים בראשית פרשת וירא

[יט, א] ויבאו וגו' ולוט ישב בשער סדם וגו'. סיפר הכתוב אנה ישב לוט בעת ההוא להגיד בזה חסדי הבורא ברוך הוא כי נודע מה שאיתא בזה"ק (בפרשה זו ק"ד א) בשעתא דקודשא בריך הוא רחמים ליה לבר נש משדר ליה דורונא ומאן איהו מסכנא בגין דיוזכי ביה וכיון דזכי ביה אמשיך עליה חד חוטא דחסד וכו' ורשים ליה בגין דכד דינא ייתי לעלמא ההוא מחבלא יזדהר ביה וכו' וחמא לההוא רשימא כדין אסתליק מניה וכו'. וכמה שנאמר (דברים י"ג, י"ח) ונתן לך רחמים ורחמך ועבור זה גילגל הקדוש ברוך הוא להיות לוט יושב בשער סדום בעת ההוא ואמרו חז"ל (בראשית רבה נ', ג') ישב כתיב אותו היום מנוהו שופט עליהם. וכל זה מאת ה' נסבה להתמנות שופט ודיין בכדי שישב בשער העיר כי כן דרך הדיינים לישב בשער העיר על דרך הכתוב (עמוס ה', ט"ו) והציגו בשער משפט, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל (פרק א' מהלכות סנהדרין הלכה ג'). ועל ידי כן כאשר יבואו המלאכים לשערי העיר תיכף יצא לקראתם ויכניסם לביתו בגין למזכי על ידם מה שאין כן אם היו באין לרחובות העיר לא היה יכול להכניסם אצלו ליראת אנשי סדום.

19. בראשית רבה (וילנא) (פרשת וירא) פרשה נ סימן ג

וְלוֹט יֹשֵׁב, יֹשֵׁב פְתִיב, אוֹתוֹ הַיּוֹם מְנוּהוּ אַרְכֵי דִינָיִם. חֲמִשָּׁה רְאִשֵׁי דִינָיִם הָיוּ בְּסָדוּם, קִץ שְׁקָר, וְרֵב שְׁקָר, רֵב מִסְטִידִין, רֵב נִבְל, וְקִלְא פְנִדָר. לוֹט הָיָה אַרְכֵי הַדִּינָיִם שְׁבִכְלָן, בְּשַׁעָה שְׁהָיָה אוֹמֵר לָהֶם דְּבָרִים שְׁהֵם עֲרָבִים לָהֶם הֵן אוֹמְרִים לוֹ (בראשית יט, ט): גִּשְׁתְּהֶלְאָה, סָק לְעִיל, וּבְשַׁעָה שְׁהָיָה אוֹמֵר לָהֶם דְּבָרִים שְׁאִין עֲרָבִים לָהֶם הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ (בראשית יט, ט): הָאֶחָד בְּאֶל-גּוֹר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט.

20. ספר ערבי נחל - פרשת לך לך

וממילא נתישב קושית נזר הקודש, ויפה אמר לוט שלא יוכל להיות אצל אברהם אבינו ע"ה, כי בהיותו בסדום שהיו כולם רשעים לכן כשעשה לוט לפעמים איזה מצוה שלמד מאברהם אבינו ע"ה כענין הכנסת אורחים וכדומה אז הוציא ניצוצות, וגם כל אנשי העיר בעשותם לפעמים איזה מצוה ירש לוט אותם כי דבקו הניצוצות בו כי גם בני נח בעשותם לפעמים מצות השייכים להם מוציאים ניצוצות ויש להם שכר טוב בערכם...

ואמנם כל טענות הללו טען אברהם אבינו ע"ה לפי סברתו שחריצת משפטם הוא רק ע"י שיש צדיקים ביניהם. אבל האמת הוא, שמנער עד זקן היו רשעים ואין מקום לטענת אברהם אבינו ע"ה. אכן, מאז בא לוט אצלם היה נחשב לצדיק נגדם ע"פ מדותיו שלמד מאברהם אבינו ע"ה, ולכן הועילה טענת אברהם אבינו ע"ה שעדיין עשה ה' נסיון בהם ונתן בלבם ביום ההוא שיעמידו את לוט לשופט ובהיות אולי יצייתוהו וישמעו פעם א' או ב' לתוכחתו, או ישפוט משפטם ויצייתו לו ועי"ז ינצלו. ולזאת אמר הכתוב אחרי תפלת אברהם אבינו ע"ה ויבואו שני המלאכים ולוט ישב כתיב אותו היום מנוהו שופט כו' כאמור וירא לוט וירץ לקראתם כו', יש לומר שכבר ידע לוט מה מעשיהם שבאו להפוך סדום, רק ע"י שנתמנה שופט אמר להם סורו נא אל בית עבדכם ולינו כו' ובהיות אנשי העיר יראו זאת ולא יחושו לזה ויצייתו לי בענין קבלת האורחין ממילא והשכמתם והלכתם לדרככם כי תתבטל הגזירה. ובאמת כן היה, לולא כי כולם נסכו ובאמור לוט אליהם אל נא אחי תרעו אמרו גש הלאה ולא קבלו תוכחתו, ועדיין אם עשה משפט ביניהם היו ניצולים, ויאמרו האחד בא לגור וישפוט כו', ועז"א מי לך פה כמאמרם ז"ל (בראשית רבה כו', ה) פה ללמד זכות, ולז"א בבראשית רבה שבאותו הלילה נגמר דין סדום וכאמור ע"י שאמרו גש הלאה, וע"י מאמר האחד בא לגור ונכון ודו"ק. תשלום המאמר תמצא בפרשת וישב שנת תקס"ג וע' בדרוש חוקת בלק תקס"ג:

21. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף יח עמוד א

רב חייא בר אבין א"ר יוחנן: עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה, דכתיב: **כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר. ודלמא ישראל מומר שאני! אלא מהכא: כי לבני לוט נתתי את ער ירושה.** ורב חייא בר אבין מאי טעמא לא אמר כרבא? מי כתיב וחשב עם קונהו ולא עם יורשי קונהו? ורבא מאי טעמא לא אמר כרב חייא בר אבין? משום כבודו דאברהם שאני.

22. צרור המור על בראשית פרק כה פסוק כז

ולכן כתב שהיה יצחק בן ארבעים שנה בתקפו וגבורתו, בקחתו את רבקה הצדקת. ולכן כתב בה שהיתה עקרה, כי כך היה ראוי בענין שלא תלד בנים רבים. ואף עשו טוב לו את אשר עדיין לא היה, אם לא בשביל יעקב הצדיק. ולכן ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו. כי אולי תפלותיהם היו הפוכות, ועם כל זה ויעתר לו ה'. כי לא תוהו בראה. ויתרוצצו הבנים בקרבה, מצד היות שני הפכים. ולכן אמרה למה זה אנכי מעוברת. ותלך לדרוש את ה', לבקש רחמים עליהם. ויאמר ה' לה שני גוים, הפכים, זה דין וזה רחמים. ממעיך יפרדו. מצד הפירוד שיש בינך לבין בעליך. ויצא הראשון אדמוני כמו החטא שהוא אדום כתולע, רמז למדת הדין מצד יצחק. וידו אוחזת בעקב עשו. כי מדת רחמים אוחזת במדת הדין ומעכבה, כאומרם (ברכות ז.) יהי רצון שיכבשו רחמך את כעסך. ולכן יעקב אחז בעקב עשו שלא יצא לקטרג על בניו, כשהוא אחוז בתקפו של יצחק. ויצחק בן ששים שנה כשהוא בגבורתו, בלדת אותם. ולכן ויאהב יצחק את עשו בנו, שהוא אחוז במדת דינו, ואת כל עורב למינו. ורבקה הרחמנית על בניה, אוהבת את יעקב:

23. עיון יעקב (על עין יעקב) עבודה זרה פרק ג - כל הצלמים דף מד עמוד א אות ס

בשכר שפקודיך נצרת. כי נוצר תאנה יאכל פריה ובי מלכים ימלוכו ואפשר ע"ד דאיתא במדרש וישלח ויביאהו והוא אדמוני כיון שראה שמואל שהוא אדמוני נתיירא אמר זה שופך דמים כעשו א"ל הקדוש ברוך הוא עשו מדעת עצמו הרג אבל זה מדעת סנהדרין הוא הורג ע"כ וא"כ ה"ק דוד זאת היתה לי עדות כי פקודיך נצרתי שלא הרגתי אלא מדעת סנהדרין דאל"כ לא נמשחתי למלכות כמו שאמר שמואל:

24. חומת אנך על עובדיה פרק א פסוק ו

איך נחפשו עשו. אפשר נחפשו הוא נחש פו פ"ו גימטריא אלהים מדת הדין יתגרה ויפריד נחש שהוא עשו:

25. נחל קדומים על דברים פרק יד פסוק כב

עשר תעשר. אמרו רז"ל אם תעשר מוטב ואם לאו סוף יצא עשו איש שדה עכ"ל. ואפשר דבמעשר כתיב השקיפה ממעון קדשך וברך וארז"ל שהצדקה מהפכת מדה"ד למדת רחמים שכל השקיפה לרעה חוץ מזה שהיא לטובה. והשתא אם לא יעשר א"כ ח"ו מדת הדין גוברת וח"ו יצא עשו שהוא הסט"א וירע לישראל. אך כשיש צדקה ומעשר נהפך מדת הדין למדת רחמים. ועשו שהוא רמז לסט"א לא מצא רגליו לצאת כי ע"י הצדקה מגביר ירכין דקדושה וכל קבל דנא גבר נחש ירכן בנוקבא דתה"ר והרי הוא כמבואר. א"נ אם יעשר ויעשה צדקה גורם שלום בפמליא של מעלה ופמליא של מטה והעני יעשה שלום עם הקב"ה ואם אינו מעשר במקום לעשות שלום וביטל השלום לכן יבא עשו שהוא גימטרי' שלום תמורת שלום מלחמה:

26. פנים יפות על שמות פרק יז פסוק טו

וכן יש להבין ענינו מפני שאחז"ל [אבות א', י"ח] על שלשה דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום. ועוד אמרו שלא ניתן התורה לאברהם וליצחק, מפני שלא נתברר קדושת ישראל עד זרעו של יעקב שהיתה מטתו שלימה בלא פסולת, והיינו שאברהם בירר קדושתו של יצחק שהיא מדת הדין ופסולת שלו היה בני ישמעאל ובני קטורה שהם פסולת הדינים, ויצחק בירר מידת האמת ליעקב כדכתיב [מיכה ז' כ'] תתן אמת ליעקב ונפרש ממנו עשו שהוא מדת השקר, כדכתיב [תהילים קמד, ח] וימינם ימין שקר, וכיון שלא נתברר הפסולת לגמרי ונשאר בהם ניצוצות קדושות, והתורה היא קיום העולם שבשבילה נברא העולם כמ"ש חז"ל [רש"י בראשית א' א] בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית, והתנה עליו הקב"ה כמו שאחז"ל [שבת פח]. ביום הששי, ע"כ הקדים הכנעת עמלק להוציא ממנו מקצת ניצוצות הקדושה שהיה מזרעו של עשו, ויתרו שהיה מזרע מדין שהיה בן קטורה, העלה עמו מקצת ניצוצות, וכיון שהיה מפסולת של יצחק שהיה מדת הדין, ע"כ זכה ליעץ את משה בכ' ואתה תחזה מכל העם בחירת השופטים. וכן בשעת מ"ת הופיע מהר פארן שהיא ישמעאל ומהר שעיר שהוא עשו, להוציא ניצוצות הקדושה שהוא מדת הדין ואמת שהם קיום העולם, ואז ניתן התורה שהוא השלום כדכתיב [ישעיה נד, יג] וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך, והיינו שאמרו האומות כשחזר הקב"ה עליהם התורה ומיאנו בה, והבינו שע"ז יצאו מהם מקצת ניצוצות, סברו שמא יחרב העולם ואמר להם בלעם ה' עוז לעמו יתן, שכל הניצוצות של הדין והאמת שיצא מהם הם ליתן לישראל וממילא העולם מתקיים ע"י ישראל, ולכך אמרו כולם כיון שזכו לדין ואמת, ה' יברך את עמו בשלום שעל הדין ואמת ושלום יתקיים העולם:

27. ספר השל"ה הקדוש - פרשת תולדות

\{יג\} וְהָיָה אֲמָרוֹ (ברכות ה א), כִּי שָׁלַשׁ מִתְּנוֹת נִתְּנוּ עַל יְדֵי יִסּוּרִין, הֵם יִסּוּרִין שֶׁל אֱהָבָה. כִּי הִיִּסּוּרִין מְזַכְּקִין כָּל פָּגָם, וְאֵלּוּ הַקְּדוּשׁוֹת לֹא יוּכְלוּ לְסַבֵּל פָּגָם, וְהִיִּסּוּרִין מְמַרְקִין. זֶהוּ עֲנִין בְּאוֹר מְאֻמָּרם בְּפָרֶק רַבִּי עֲקִיבָא (שבת פט ב) שֶׁעֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לִזְמַר עַל יִצְחָק 'כִּי אִתָּה אָבִינוּ' (ישעיה סג, טז). וְקָשָׁה, לְכַאוֹרָה אֲדַרְבָּא יִצְחָק הוּא מִדַּת הַדִּין. אֲלָא הִיא הַנּוֹתְנָת, עֲמָק הַדִּין יִגְרַם שְׂוִיתֵהֶפֶד לְרַחֲמִים גְּדוּלִים, כְּמוֹ שְׁהֶאֱרַכְתִּי בְּזֶה בְּפִרְשֵׁת חַיִּי שְׁרָה (אות ח; יב). וְעַל זֶה מוֹרָה קְרִיאַת שֵׁם 'יִצְחָק', שֶׁפָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פרקי דרבי אליעזר, פרק ל"ב) 'י מוֹרָה עַל י' נְסִיוֹנוֹת, צ' עַל צ' שְׁנָה שֶׁל שְׁרָה, ח' עַל שְׁנַמּוּל לְח' יָמִים, ק' עַל אֲבָרְהָם אָבִינוּ בֶּן ק' שְׁנָה הָיָה כְּשֶׁנּוֹלַד. וְקָשָׁה דְלִפִּי סֵדֶר הָעֲנִין הָיָה לוֹ לְקָרוֹת אוֹתוֹ קִצָּח"י, כִּי הָק' שֶׁל אֲבָרְהָם וְצ' שֶׁל שְׁרָה הָיוּ קִדְּם יוֹם ח' שְׁנַמּוּל, וְלֵאחֶר הִמְלִיחָה ל"ז שְׁנָה נִשְׁלְמוּ הִ' נְסִיוֹנוֹת. אֲלָא הֶרְמָז הִיא, כִּי נִזְדַּע כִּי יִצְחָק מִדַּת הַדִּין, אֲבָל הַדִּין בְּעֲצָמוֹ יִגְרַם שְׂוִיתֵהֶפֶד לְרַחֲמִים, עַל כֵּן נִתְּהַפֵּד הַסֵּדֶר מִקִּצָּח"י ל'יִצְחָק', הַמוֹרָה עַל שְׁמִתָּה וְחֻדְוָה, כִּי מִדַּת הַדִּין יִתְּהַפֵּד לְמִדַּת הַרַחֲמִים, כִּי בְּשֵׁם קִצָּח"י מְרָמָז עֲנִין שֶׁרַשׁ הַדִּין (זהר ח"א דף רנ"ב ע"ב), שֶׁעַל כֵּן יִצָּא מִמֶּנּוּ עֲשׂוֹ כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הַמְּקַבְּלִים, מֵאֲחֶר שְׂוִיתֵהֶפֶד הוּא מִדַּת הַדִּין, וְשָׂרוּ שֶׁל עֲשׂוֹ שֶׁהוּא סְמָאֵל הַמְּקַטְרֵג וּמִמְשִׁיף הַדִּין לְפַעַל הוּא הַיִּצָּר הָרַע

הוא שָׁטוֹן הוּא הַמְּלֹאךְ הַמְּנוֹת (בבא בתרא טז א). וְהִנֵּה מִדַּת הַדִּין אֵין פְּרוּשׁוֹ לְהִיּוֹת עֵקֶב דְּוָקָא, רַק שְׂיֵהָא הַדִּין מְדַקְדֵּק לְתַת לְאִישׁ כְּדַרְכֵּיו וּכְפָרֵי מַעְלָלָיו הֵן טוֹב הֵן רַע, רַק שְׂאֵי אֲפָשֵׁר לָנוּ לַעֲמֹד אֲדוֹן דִּין אִם יִדְקָדֵק. אֲבָל מִדַּת הַדִּין עַל כָּל פְּנִיִּים פְּרוּשׁוֹ כְּמוֹ שְׂכַתְבְּתִי, עַל גְּמוּל וְעַנְשׁ הַמְּדַקְדָּק, וְלִזְנֵה יִצְאוּ מִיִּצְחָק יַעֲקֹב וְעֵשׂוֹ, זֶהוּ לְדַרְאוֹן וְזֶהוּ לַחֲיֵי עוֹלָם. וְהֵם גְּרַמְזִים בְּשֵׁם קִצְח"י שֶׁהוּא 'קִץ חַי', כִּי 'קִץ' הוּא סְטָרָא דְשְׂמָאֲלָא כְּמוֹ שְׂכַתְבַּת הַזֶּהֱרַר (ח"א דף ס"ב ע"ב) בְּפִסְוִיק (בראשית ו, יג) 'קִץ כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנָי', כִּי סְמָאל גְּקָרָא ק"ץ הַיָּמִים, גּוֹמֵן קִץ לַיָּמִים, וּכְתִיב (איוב כח, ג) 'קִץ שָׁם לַחֲשׂוֹךְ וּלְכָל תְּכָלִית הוּא חוֹקֵר'. וְיַעֲקֹב הוּא אִישׁ חַי"י רַב פְּעָלִים, יַעֲקֹב אֲבִינוּ לֹא מָת (תענית ה ב). זֶה מוֹרָה שֶׁם קִצְח"י, וּמִדַּת הַדִּין מְגַלָּה כְּמוֹ שְׂכַתְבְּתִי, כִּי אֵי אֲפָשֵׁר לְהַתְקַיֵּם בְּמִדַּת הַדִּין הַמְּדַקְדָּק, אֲלֵא לְהִיּוֹת מְטָה כְּלַפֵּי חֶסֶד וּלְהַכְנִיעַ כַּח הַדִּין. וְזֶהוּ הַרְמָז (בראשית כז, מו) 'קִצְתִּי בְּחַיִּי', כִּי מֵה תוֹעֵלַת בְּחַיִּי שְׂנֵהוּ מִבְּנֵי עֲלִיָּה, וְרֵאִיתִי בְּנֵי עֲלִיָּה וְהֵם מְעֻטִּים (סוכה מה ב), וְאֵין תְּקֵנָה לְרַב הָעוֹלָם כְּשֵׁנָה הַקִּץ מְגַלָּה. וְזֶהוּ 'קִצְתִּי בְּחַיִּי מִפְּנֵי בְּנוֹת חַת', שֶׁהֵם הַכְּנַעֲנִים אֲרוּר כְּנַעַן הַבָּאִים מִצֶּד הַנְּחֻשׁ הָאֲרוּר, אֲשֶׁר זֶה גַם כֵּן חִלְקוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ כְּמוֹ שְׂיֵתְבָאֵר (אות כא- כה). עַל כֵּן [גַּתְהַפֵּךְ] הַשֵּׁם לְיִצְחָק הַמּוֹרָה עַל חֶדְוָה, כִּי יִתְהַפֵּךְ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרְחָמִים:

28. תלמוד ירושלמי מסכת נדרים פרק א הלכה א ידיד נפש

דְּתַנִּי אָמַר שְׂמַעוֹן הַצַּדִּיק, מֵיָמֵי לֹא אֲכַלְתִּי אִשָּׁם נְזִיר אֲלֵא אֶחָד פַּעַם אֶחָד עָלָה אֵלַי אָדָם אֶחָד מִדְּרוֹם וְרֵאִיתִיו אֲדַמְוִנִי עִם יָפֵה עֵינָיִם וְטוֹב רֹאֵי וְקוּצוֹתָיו מְסוּדָרוֹת תִּילֵי תִילִים וְאֶמְרַתִּי לוֹ בְּנֵי מֵה רֵאִיתָה לְהַשְׁחִית אֶת הַשִּׁיעָר הַנָּאָה הַזֶּה. וְנָם לִי וְאִמִּי לִי רַבִּי, רוּעָה הֵייתִי בְּעִירִי וְהִלְכְתִּי לְמִלְאוֹת אֶת הַשְּׂאוּב מִיָּם וְרֵאִיתִי אֶת הַבּוֹבִיָּה בְּבוּאָה, דְּמוֹת שְׂלֵי בְּתוֹךְ הַיָּמִים וּפְחוּז יִצְרִי עָלַי וּבִיִּקֵּשׁ לְאַבְדָּנִי מִן הָעוֹלָם ^{ללכת אחר מראה עיני} אֶמְרַתִּי לוֹ לִיצַר הַרַע רְשַׁע אַתָּה! מְפַחֵז בְּדָבָר שְׂאִינוּ שְׂלָלָה! עָלַי לְהַקְדִּישָׁה לְשָׂמִים. ^{ושמעון הצדיק ממשיך לספר מה הוא עשה} וְהִרְכַּנְתִּיו בְּרֵאשֵׁי וְהִרְכַּנְתִּי לוֹ אֶת רֵאשֵׁי וְאֶמְרַתִּי לוֹ, בְּנֵי כְּמוֹתָךְ יִרְבּוּ עוֹשֵׂי רָצוֹן הַמְּקוֹם בְּיִשְׂרָאֵל! עֲלִיָּה הַפְּתוּב אֹמֵר (שם) אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִפְלֵא לְגַדֵּר נְדָר נְזִיר לְהַזִּיר לָהּ!

29. ספר ליקוטי מוהר"ן - מהדורא בתרא סימן מט

לְפִי גְדֻלוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְעֵצֶם רוּמְמוֹתָו יִתְבָּרַךְ, בְּתַנוּעָה קִלָּה בְּעֵלְמָא וּבְהַסְתַּפְלוּת בְּעֵלְמָא, שְׂאִינוּ כְּרֵאוּי לְפִי כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, הִנֵּה רֵאוּי לְבוֹא עַל הָאָדָם מֵה שְׂרֵאוּי, חֶסֶד וְשְׁלוֹם חֶסֶד וְשְׁלוֹם, אֲדָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְלֵא רַחֲמִים, וְכָל הָעוֹלָם מְלֵא רַחֲמָנוּת, וְהוּא רוּצָה מְאֹד בְּהָעוֹלָם. עַל כֵּן צָרִיךְ לְחַזֵּק עֲצֻמוֹ מְאֹד בְּעַבְדוֹתוֹ בְּכָל מֵה שְׂיִוְכַל, אֲדָה אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא. וְיִסְמָךְ עַל רַחֲמֵי הַמְּרַבִּים מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר, כִּי בְּנֹדָאֵי לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, אֲדָה אִם עֵבֵר מֵה שְׁעֵבֵר. הַעֲבֵר אֵין, וְהַעֲקֵר מִכָּאֵן וּלְהַבֵּא לֹא יַעֲשֶׂה עוֹד, וְיִהְיֶה שָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה עַל כָּל פְּנִיִּים, הֵן בְּמַחְשָׁבָה וְהֵן בְּמַעֲשָׂה. כִּי גַם הַמַּחְשָׁבָה שֶׁל אֲנָשִׁים כְּאֵלוֹ הִיא גַם כֵּן עֲשִׂיָּה, כִּי גַם בְּעוֹלָם הַעֲשִׂיָּה יֵשׁ מַחְשָׁבָה, וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת שָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה בְּמַעֲשָׂה וּבְמַחְשָׁבָה כַּנ"ל. וּמֵה שְׂנַעֲשֶׂה עִמּוֹ מִמִּילָא, אֵל יְחִוֵּשׁ וְאֵל יִסְתַּכַּל עַל זֶה כָּלָל: וְדַע, שְׁעֵקֶר הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה הִיא, כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר בְּאֵלוֹ הַמְּקוֹמוֹת מִמֵּשׁ שֶׁהִיָּה מִקְדָּם הַתְּשׁוּבָה, כָּל אֶחָד לְפִי מֵה שְׁעֵבֵר עָלָיו בְּיָמִים הַקּוֹדְמִים, וּכְשֶׁעוֹבֵר בְּאֵלוֹ הַמְּקוֹמוֹת וְהַעֲנִינִים שֶׁהִיָּה מִתְחִלָּה מִמֵּשׁ, וְעַכְשָׁו פּוֹנֵה עֲרַף מֵהֶם, וְכוּפָה יִצְרוּ לְבִלִּי לַעֲשׂוֹת עוֹד מֵה שְׁעֵשֶׂה זֶהוּ עֵקֶר הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה, וְרַק זֶה נִקְרָא תְּשׁוּבָה: וְהוּא מַעֲלָה גְדוֹלָה, כְּשֶׁיֵּשׁ עֲדִין יִצַּר הַרַע לְהָאָדָם, כִּי אֵז יְכוֹל לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עִם הַיִּצָּר הַרַע דִּיקָא, דְּהִיָּנוּ לְקַח כָּל הַהַתְּלַהֲבוֹת וְהַחֲמִימוֹת וּלְהַכְנִיסוֹ בְּתוֹךְ עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, דְּהִיָּנוּ לְהַתְּפַלֵּל וּלְהַתְּחַנֵּן בְּחֲמִימוֹת וְהַתְּלַהֲבוֹת הַלֵּב וְכִיוּצָא. וְאִם אֵין יִצַּר הַרַע לְהָאָדָם, אֵין עֲבוֹדָתוֹ שְׁלֵמָה כָּלָל. וְהַעֲקֵר לַעֲזָר וּלְעַכְבַּב הַחֲמִימוֹת בְּעַת הַתְּאֻוֹת, וּלְהַנִּיחוֹ בְּעַת הַתְּפִלָּה וְהַעֲבוֹדָה, שֶׁם יֵנִיחַ חֲמִימוֹת וְהַתְּלַהֲבוֹת לְתוֹךְ הַעֲבוֹדָה כַּנ"ל. וְאֶפְלוּ מִי שְׂאִינוּ אִישׁ כְּשֶׁר, גְּזַדְמָן לוֹ לְפַעֲמִים, שְׂמַתְפַּלֵּל בְּהַתְּלַהֲבוֹת, וְזֶה בָּא גַם כֵּן מִחֲמִימוֹת הַיִּצָּר הַרַע שְׂיֵשׁ לוֹ, רַק שֶׁהוּא אֵינוֹ מְקַבֵּל עַל זֶה שְׂכָר. אֲבָל מִי שְׂרוּצָה לְהַתְּנַהֵג בְּכַשְׁרוֹת, הוּא מַעֲלָה גְדוֹלָה כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדִין יִצַּר הַרַע כַּנ"ל:

30. שער הגלגולים - הקדמה לח

פעם אחת שאלתי למורי ז"ל, איך היה אומר לי שנפשי היתה כ"כ מעולה כנז"ל, והרי הקטן שבדורות הראשונים, היה צדיק וחסיד, שאין אני מגיע לעקבו. ואמר לי, דע לך, כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא. כי מעשה קטן מאד בדור הזה שקול בכמה מצות גדולות שבדורות אחרים כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאד מאד לאין קץ, מש"כ בדורות ראשונים. ואלו הייתי בדורות הראשונים, היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים. ושחז"ל על נח תמים היה בדורותיו, ואלו היה בדורות צדיקים היה יותר צדיק, ולכן שלא אצטער על זה כלל, כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים הראשונים מזמן תנאים ואמוראים: